

технологии обучения, субъект (преподаватели) и объект (студенты). Показано, что в течение внедрения всех этапов основной акцент делался на профессиональном развитии будущего учителя физической культуры в условиях информационно-образовательного пространства. На этих этапах студенты имели возможность знакомиться с теоретической информацией относительно информационно-образовательного пространства, информатизации образования, высшего физкультурного образования в контексте модернизации системы физического воспитания, а также информационными технологиями, которые использовали на педагогической практике.

Ключевые слова: педагогическая система, этапы внедрения, профессиональное развитие, будущие учителя физической культуры.

Dragnev Y. V. The Subject and Object of the System of Professional Development of the Future Teacher of Physical Culture in the Conditions of Information-educational Space

Filed three stages of implementation of the developed components of pedagogical system of professional development of a future teacher of physical culture in the conditions of information-educational space, the purpose, the content of vocational training, learning technologies, the subject (teachers) and the object (the students). It is shown that in the course of implementation of all the stages of the main accent was made on the professional development of future teacher of physical culture in the conditions of information-educational space. At this stage, the students had an opportunity to get acquainted with theoretical information on the information-educational space of Informatization of education, the higher sports education in the context of modernization of the system of physical education, as well as information technologies, which were used in pedagogical practice.

Key words: pedagogical system, stages of implementation, professional development, future teacher of physical culture.

Стаття надійшла до редакції 13.02.2013 р.

Прийнято до друку 28.02.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Харченко С. Я.

УДК 37.091.34:796

А. Г. Носаль

**ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ
В СПАДЩИНІ А. С. МАКАРЕНКА**

Соціально-економічні процеси та суспільно-політичні перетворення які відбуваються в Україні, негативна динаміка здоров'я молоді

поставили на передній план найважливішу проблему суспільства – здорового та всебічно розвинутого підростаючого покоління, рішення якої залежить від удосконалення фізичного розвитку.

Розвиток фізичного виховання молоді, фізична культура, зміцнення здоров'я – одне із стратегічних завдань визначених у законах України «Про освіту» [1], «Про фізичну культуру і спорт»[2], у Національній доктрині розвитку освіти України ХХІ ст. [3], Національній доктрині розвитку фізичної культури і спорту [4], цільовій програмі «Здоров'я через освіту» та ін.

Проблема фізичного виховання та здоров'я дітей та молоді гостро постала на початку ХХІ століття і є невід'ємною складовою частиною цінностей держави. Вся система освіти, так і галузь фізичного виховання та спорту знаходяться в процесі реформування. Саме тому подальші наукові дослідження історичного досвіду педагогічної науки в Україні залишаються актуальними і на сьогоднішній день. Вирішення щодо фізичного розвитку та покращення стану здоров'я підлітків є неможливими без надбавь і впровадження педагогічного досвіду педагогів минулого. Тому доцільно буде звернутися до педагогічної спадщини видатного педагога А. С. Макаренка.

Розвиток фізичного виховання, та проблема збереження здоров'я за допомогою фізичних вправ мають давню історію. Цінний досвід з фізичного виховання, фізичного розвитку дітей та підлітків накопичено відомими вітчизняними та зарубіжними науковцями, філософами, педагогами, лікарями. Проблема фізичного виховання учнівської молоді посідає чільне місце у педагогічній спадщині відомого українського педагога Антона Семеновича Макаренка. Дослідженням, пов'язаним із висвітленням питання про педагогічну спадщину А. Макаренка займалися А. Мацюк, П. Рудик, М. Лук'янченко, О. Півень, М. Павлова та ін.

Дослідження виконується в рамках науково-дослідної роботи «Розвиток фізичного виховання учнівської молоді у Східноукраїнському регіоні (друга половина ХХ століття)».

Мета роботи – проаналізувати аспекти фізичного виховання молоді у педагогічній спадщині видатного педагога А.С. Макаренка.

У педагогічній спадщині Антона Семеновича Макаренка проблема фізичного виховання посідала важливе місце у всій системі виховання молодого покоління. Фізичне виховання повинно існувати не лише як дисципліна, а й охопити всі компоненти навчально-виховного процесу й стати часткою повсякденного життя. Знаючи військовий побут, а також на основі знань військової гімнастики, А. С. Макаренко доцільно реалізовував завдання фізичного виховання учнівської молоді у навчально-виховних закладах.

На практиці педагог використовував різноманітні засоби фізичного виховання. Всебічний фізичний розвиток у дитячих установах, а саме, у колонії ім. М. Горького та комуні ім. Ф. Держинського, досягався

застосуванням гімнастики, ігор та спорту. Практикували біг на ковзанах, на лижах, ігри у футбол і теніс, екскурсії, походи, плавання «Біля парадного входу була ковзанка. Весь квітень комунари готували різні майданчики: волейбольні, футбольні, крокетні» [5, с. 110]. «Головний вид спорту в комуні – лижі. Місцевість, яка нас оточувала, була зручною для бігу на лижах» [5, с. 109]. Особливу увагу педагог приділяв рухливим іграм як одному із засобів виховного процесу молоді та у формуванні колективу. Гра виступала і як окремий вид діяльності у поєднанні з навчанням, працею, спортом, і як важливий компонент інших видів діяльності. У «Лекціях про виховання дітей» педагог розкрив велике оздоровче та освітнє значення ігор у вихованні учнівської молоді [6, с. 20 – 22]. Особливого значення він надавав іграм на місцевості як ефективному засобу формування мужності, волі, дисципліни, відповідальності. Однією з популярних у практиці А. С. Макаренка була гра «Горліт». «Горліт – це гра, яку ми вважаємо найцікавішою та найпотрібнішою пролетаріату грою. Вона схожа на теніс, але відрізняється від нього тим, що це гра колективна: вісім-на-вісім. Ракетки не дорогі, тенісні, а виготовлені з дикти. Правила горльоту вироблені в комуні протягом багатьох років, і ми всі впевнені, що ця гра розвиває спритність, вміння колективно діяти, винахідливість, ініціативу» [5, с. 82]. Спортивні та рухливі ігри були настільки популярні, що вони педагогічним колективом створювали навіть свої ігри й обов'язково з участю вихованців. Особлива увага приділялась правилам гри. Видатний педагог вважав, що, дотримуючись правил гри, діти та підлітки вчилися володіти власною волею, діяти рішуче, злагоджено.

Необхідним аспектом у діяльності комуні, створеної видатним педагогом, було фізичне загартовування організму дітей. Велику увагу приділяв педагог заняттям фізичними вправами на відкритому повітрі протягом усього року. Прогулянки, екскурсії, туризм створювали всі умови для широкого використання природних сил природи, були важливим чинником у виховній практиці А. С. Макаренка [7]. У комуні ім. Ф. Е. Дзержинського кожен день починався ранковою зарядкою на свіжому повітрі, незалежно від погоди. Педагог вважав, що фізичне виховання і фізичний розвиток повинні, насамперед, сприяти загартуванню організму. Серед засобів фізичного загартовування були: створення відповідних санітарно-гігієнічних умов, дотримання правильного режиму життя і харчування, використання природних факторів, раціональна організація відпочинку, широка програма фізичного виховання.

У своїй педагогічній діяльності А. С. Макаренко широко використовував різні форми фізичного виховання. Це і заняття з фізичної культури, і позаурочна робота з фізичного виховання, і, особливо, позашкільні форми роботи. На його думку, фізичне виховання молодого покоління може бути успішним і плідним лише у випадку, коли фізична культура в школі вміло узгоджується з позакласною та позашкільною

спортивно-масовою та оздоровчою роботою. Видатний педагог вважав, що позакласна та позашкільна робота з фізичного виховання допомагає школі у виконанні навчально-виховних завдань, зміцнює здоров'я та підвищує загальний рівень фізичного розвитку, розвиває любов до систематичних занять спортом.

У позашкільній роботі в комуні ім. Держинського надавалося велике значення щорічним походам та екскурсіям, що сприяли зміцненню здоров'я учнів, формували моральні якості, зміцнювали сили, розвивали пізнавальні здібності. Комунари пройшли весь Крим, Кавказ, Україну, здійснили подорож по Волзі. Екскурсії і походи були ефективним засобом всієї фізкультурної роботи. Військовий вишкіл та заняття з фізичної культури позитивно впливали на зовнішній вигляд колоністів і комунарів – стрункість, вміння впевнено і вільно себе тримати, впевнена, пружна хода з піднятою головою.

Видатний педагог розглядав позицію спорту, як ефективний засіб розвитку колективу, а не самоціль. Педагог високо цинив колективні дії спортсменів. Кожен комунар повинен був здавати норми БГПО і ГПО.

А. С. Макаренко був проти захоплення будь-яким одним із видів спорту, тому що при цьому, на його думку, не може здійснюватися гармонійний розвиток особистості. Тому він радив педагогам застосовувати під час занять різні види і форми фізичного виховання.

Він розглядав фізичне виховання особистості поряд із моральним, розумовим, трудовим і естетичним вихованням, оскільки фізичне виховання розвиває морально-вольові якості, сприяє розвиткові індивідуальних рис характеру. Завдяки фізичним навантаженням можна також підвищити працездатність, виробити, дисциплінованість, охайність, сформувати колектив.

Одним із ефективних засобів успішного вирішення завдань виховання у діяльності А. С. Макаренка була гурткова робота в трудовій колонії ім. М. Горького. Саме з метою забезпечення всебічного розвитку особистості кожного вихованця Антон Семенович рекомендував розподіл вихованців в гуртки з правом їхнього вільного виходу з будь-якого з них [8, с. 100 – 162].

Важливого значення надавав А. С. Макаренко й естетичному оформленню різних видів фізичного виховання й масової фізкультурно-спортивної роботи (гарне обладнання й красиве оформлення спортивних залів, літніх спортивних майданчиків, красива спортивна форма одягу, проведення різних видів спорту в супроводі музики, військово-спортивна постава, зовнішня краса тіла тощо).

У творах «Педагогічна поема» і «Прапори на вежах», педагог яскраво і переконливо висвітлює значення фізичного виховання для дітей і молоді, розглядаючи його як складову частину всебічного розвитку людини, як важливий засіб розумового, морального й трудового виховання.

Таким чином, проблема фізичного виховання молоді посідала важливе місце в педагогічній спадщині А. С. Макаренка. Фізичне культура становить повну складову педагогічної системи видатного вченого, яка на ряду з іншими реалізовувалася в практиці виховання підлітків у колонії та комуні. Науково обґрунтовані педагогічні ідеї, які втілював науковець, є актуальні і на сьогоднішній день, а система фізичного виховання спрямована на збереження та зміцнення фізичного здоров'я дітей та гармонійного розвитку особистості.

Список використаної літератури

1. Закон України «Про освіту» // Зібрання законодавства України. Звід законів України. – К. : Український інформаційно-правовий центр, 2000. – № 3. – С. 35 – 73. **2. Закон** України «Про фізичну культуру і спорт» // Зібрання законодавства України. Звід законів України. – К.: Український інформаційно-правовий центр, 2000. – № 3. – С. 66 – 97. **3. Національна** доктрина розвитку освіти України у XXI столітті // Педагогічна газета. – 2001. – № 7 (85), липень. **4. Національна** доктрина розвитку фізичної культури і спорту // Щотижневий збірник актів законодавства. – К. : Офіційний вісник України, 2004. – № 39. – С. 23 – 34. **5. Макаренко А. С.** Педагогічні твори у 8-ми т. / А. С. Макаренко. – М. : Педагогіка, 1983. – Т.2. – 562 с. **6. Рудик П. А.** Вопросы физического воспитания в педагогическом творчестве А. С. Макаренко / П. А. Рудик // Теория и практика физической культуры. – 1949. – №5. – С. 20 – 23. **7. Фіцула М. М.** Педагогіка: навч. посіб. для студ. вищ. пед. залк. освіти. / М. М. Фіцула. – К. : Академія, 2000. – 544 с. **8. Макаренко А. С.** Методика виховної роботи / А. С. Макаренко. – К. : Радянська школа, 1990. – 367 с.

Носаль А. Г. Педагогічні аспекти фізичного виховання молоді в спадщині А. С. Макаренка

У статті, на основі аналізу науково-педагогічної літератури, здійснена спроба висвітлення аспектів фізичного виховання учнівської молоді в спадщині видатного українського педагога А. С. Макаренка.

Ключові слова: фізичне виховання, розвиток фізичного виховання, фізична культура, учнівська молодь.

Носаль А. Г. Педагогические аспекты физического воспитания молодежи в наследии А. С. Макаренко

В статье, на основе анализа научно-педагогической литературы, предпринята попытка освещения аспектов физического воспитания учащейся молодежи в наследии выдающегося украинского педагога А. С. Макаренко.

Ключевые слова: физическое воспитание, развитие физического воспитания, физическая культура, учащаяся молодежь.

Nosal A. G. Pedagogical Aspects of Physical Education Youth Heritage A. S. Makarenko

In this paper, based on the analysis of scientific and educational literature, an attempt to highlight aspects of physical education for students in the legacy of the famous Ukrainian teacher A. Makarenko.

Key words: physical education, the development of physical education, physical education, students.

Стаття надійшла до редакції 18.01.2013 р.

Прийнято до друку 28.02.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Савченко С. В.